

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 303/2024 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen lasten osoitteista, kuljetusetuudesta ja lähikouluperiaatteesta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Lotta Hamarin /sd ym. näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 303/2024 vp:

Miten hallitus aikoo varmistaa, että vuoroasuva lapsi pystytään tällä hallituskaudella, mahdollisimman nopeasti, kirjaamaan asukkaaksi kahteen kotiin,

koulukuljetus järjestetään vuoroasuvan lapsen molemmista kodeista ja

lähikoulu voidaan valita vuoroasuvan lapsen kumman tahansa kodin osoitteen mukaan?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Kaikkien Suomessa vakinaisesti asuvien ihmisten kotikunta ja asuinpaikka määräytyvät kotikuntalain (201/1994) mukaisesti. Kotikuntalain mukaan ihmisellä voi olla vain yksi kotikunta ja siellä oleva asuinpaikka. Siten myös vuoroasuvilla lapsilla voi olla vain yksi virallinen asuinpaikka ja sen mukaan määräytyvä yksi kotikunta. Osa vuoroasuvien lasten vanhemmista asuu eri kunnissa. Jos tällaisilla lapsilla voisi olla virallinen asuinpaikka molempien vanhempiensa luona, heillä olisi samalla kaksi eri kotikuntaa. Toisaalta ei voitane pitää yhdenvertaisen kohtelun mukaisena, jos vain sellaiset vuoroasuvat lapset voisivat saada kaksi virallista asuinpaikkaa, joiden vanhemmat asuvat samassa kunnassa ja joille ei siksi muodostuisi kahta eri kotikuntaa. Vuonna 2018 valmistuneessa kaksoiskuntalaisuutta koskeneessa selvityksessä (Millaista monipaikkaisuutta Suomeen, valtiovarainministeriön julkaisu 3/2018) kahden kotikunnan ja asuinpaikan mahdollistamiseen todettiin liittyvän merkittäviä perustuslaillisia ja käytännön ongelmia. Siksi kaksoiskuntalaisuudesta ei ole katsottu olevan mahdollista säätää juridisesti velvoittavana käsitteenä eikä kunnan asukkaana juridista määritelmää ole pidetty tarkoituksenmukaista muuttaa nykyisestä. Sen sijaan vuoroasuvien lasten ja heidän vanhempiensa tasaveroista asemaa voidaan edistää etuus- ja muuta erityislainsäädäntöä kehittämällä.

Perusopetuslain (628/1998) 6 §:n 1 momentin mukaan opetus tulee kunnassa järjestää siten, että oppilaiden matkat ovat asutuksen, koulujen ja muiden opetuksen järjestämispaikkojen sijainti sekä liikenneyhteydet huomioon ottaen mahdollisimman turvallisia ja lyhyitä. Saman pykälän 2

momentin mukaan kunta osoittaa oppivelvolliselle 1 momentin mukaisen lähikoulun tai muun soveltuvan paikan, jossa opetusta annetaan sellaisella oppilaan omalla kielellä, jolla kunta on velvollinen opetusta järjestämään.

Perusopetuslain 32 §:n 1 momentin mukaan perusopetusta saavalla oppilaalla on oikeus maksuttomaan kuljetukseen, jos oppilaan koulumatka on viittä kilometriä pitempi. Oikeus maksuttomaan kuljetukseen on myös silloin, kun edellä tarkoitettu matka oppilaan ikä ja muut olosuhteet huomioon ottaen muodostuu oppilaalle liian vaikeaksi, rasittavaksi tai vaaralliseksi. Maksuttoman kuljetuksen vaihtoehtona on oppilaan kuljettamista tai saattamista varten myönnettävä riittävä avustus. Pykälän 2 momentin mukaan oppilaan päivittäinen koulumatka odotuksineen saa kestää enintään kaksi ja puoli tuntia. Jos oppilas on lukuvuoden alkaessa täyttänyt 13 vuotta, saa koulumatka kestää enintään kolme tuntia.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaan hallitus edistää vuoroasuvien lasten vanhempien tasaveroista asemaa turvaamalla arjen sujuvuuden kannalta välttämättömät palvelut, kuten selvittää koulukyytien saatavuutta molemmille vanhemmille.

Hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti opetus- ja kulttuuriministeriö teetti vuoroasumista koskevan selvityksen (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu: 2024:26). Selvityksestä käy ilmi mm. että kuljetusetuuden järjestäminen kahteen eri kotiin on verrattain harvinaista. Esi- ja perusopetuksen kuljetusetuuden laajentaminen koskemaan vuoroasumistilanteita nähtiin positiivisena erityisesti huoltajien näkökulmasta. Lasten näkökulmasta esi- ja perusopetuksen kuljetusetuuden mahdollisen laajenemisen vaikutukset nähtiin sekä positiivisina, että negatiivisina. Kuljetusetuuden laajeneminen saattaisi johtaa koulupäivien ja koulumatkojen pitenemiseen eteenkin tilanteissa, joissa etähuoltaja ei asu lähikoulualueella. Opetuksen järjestäjien näkökulmasta kuljetusetuuden laajentaminen koskemaan vuoroasumistilanteita koettiin pääasiassa negatiivisena, johtuen sekä kustannusten että työmäärän lisääntymisestä.

Näkökulmat hajaantuivat myös sen osalta, että tulisiko huoltajilla olla mahdollisuus valita lapsen lähikoulu lähi- tai etähuoltajan asuinpaikan perusteella. Huoltajat pitivät vaikutuksia positiivina, mutta opetuksen järjestäjät pitivät vaikutuksia kielteisinä. Kuntien näkökulmasta kouluverkon ja opetuspalveluiden ennakointi ja resursointi vaikeutuisi huomattavasti ja samalla lisääntyisi viranomaisten työ. Lähikouluperiaatteen laajentamisessa tunnistettiin lisäksi riski koulujen eriytymisen lisääntymiseen. Toisaalta lähikoulun valitseminen voisi helpottaa vanhempien näkökulmasta vuoroasumisen järjestelyä sekä lisätä lähi- ja etähuoltajan välistä tasa-arvoa.

Jos kuntien velvoitetta esi- ja perusopetuksen kuljetusetuuden järjestämisestä laajennettaisiin kysymyksessä esitetyllä tavalla, olisi sillä merkittäviä kustannusvaikutuksia. Lisäksi kuljetusetuuden laajentaminen vuoroasumistilanteisiin saattaisi johtaa tilanteisiin, joissa kunnilla ei ole mahdollisuuksia vaikuttaa lasten koulupäivien tai matkojen kestoihin.

Lähikouluperiaatteen muuttaminen siten, että huoltajilla olisi oikeus päättää lapsen lähikoulu etä- tai lähihuoltajan asuinpaikan perusteella, edellyttäisi kuljetusetuuden laajentamisen tavoin kuntien opetuksen järjestämisoikeuksien ja velvollisuuksien uudelleenmäärittelyä.

Jotta kuljetusetuus sekä mahdollisuus valita lähikoulu kysymyksessä esitetyllä tavalla voitaisiin toteuttaa, olisi toteutettava huomattavan laaja lainsäädäntöhanke. Muutoksia tarvittaisiin niin kotikuntaa koskevaan lainsäädäntöön kuin koulutusta ja peruspalvelujen rahoitusta koskevaan lainsäädäntöön. Uudistuksella olisi myös merkittäviä vaikutuksia julkiseen talouteen.

Helsingissä 25.09.2024

Opetusministeri Anders Adlercreutz